Št. 6. V Gorici, dne 6. novembra 1919. Letnik II.

Izhaja v Gorici vsak četrtek opoludne. Velja do konca leta L. 2. Posamezne številke se dobivajo v raznih goriških trafikah in trgovinah po 15 stot.

GORIŠKA STRAŽA

Naročnina naj se pošilja na upravništvo „Goriške Straže“ v Gorici, ulica Vetturini 9, dopisi pa na uredništvo ravnotam. Oglasi se računajo v širini enega stolpiča 1 m visokosti za enkrat 50 st., za večkrat po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Kaj je s kmetskimi podporami?

Po naredbi najvišjega armadnega poveljstva ima vsak kmetovalec, čigar polje je vsled vojne tako trpelo, da ne daje svojemu lastniku zadostnega dohodka, pravico do vladne podpore. Naredba je pravična in tudi skrajno potrebna, ker poljedelec mora imeti poskrbljeno prehrano, dokler popravlja svoja polja, sicer bi se ne mogel posvetiti temu delu. Kmetske podpore so torej tudi velike važnosti za narodno gospodarstvo, ker pospešujejo obnovo dežele, so nekaka investicija, ki ima namen, donašati v prihodnjosti svoje obresti potom davkov, ki se bodo zopet plačevali od obnovljenih posestev. Ti javni oziri so tudi privedli najvišjo upravno oblast do tega, da je uvedla takozvane kmetske podpore.

Upravne oblasti v deželi pa se, kakor se zdi, nič kaj ne zavedajo te gospodarske važnosti kmetskih podpor. Kaj pomagajo najlepše naredbe najvišjih oblasti, kčemu najlepše institucije, ako ne najdejo pravega razumevanja pri tistih podrejenih uradih, katerim je poverjeno izvrševanje naredb, oskrbovanje institucij? Od dne do dne nam prihajajo neštevilne pritožbe od vseh strani dežele, katere nam dokazujejo, da je tudi naredbo o kmetskih podporah zadela ista usoda, kakor veliko drugih lepših naredb in obljub, katere so bile izdane v zadnjem letu, --- da so namreč ostale le mrtva črka, ki se ni obrnila v dejanje. Nočemo trditi, da se ni podelila nikaka kmečka podpora. O ne! N. pr. v Furlaniji jo dobi vsak kmet -- a tam je drug politični komisarijat! V goriškem okraju so te podpore zelo redke. V vaseh, ki so vse porušene, kjer so vsa zemljišča razdejana, dobiva to podporo par posestnikov, drugi pa čakajo zastonj že mesece in mesece na rešitev svojih prošenj.

Kaj čuda, ako se je našega ljudstva, ki pozna ono naredbo in je bilo včasih vajeno, da so se take naredbe tudi izvrševale, začela polaščevati nestrpnost, zlasti v onih občinah, kamor se ljudstvo lani ni moglo vrniti v svoje domove in pričeti z obnovo, kakor n. pr. v Brdih, kamor se je večina naših posestnikov vrnila šele to pomlad in našla vse razdejano in opustošeno. Polje ni letos nič neslo, drugega dohodka ni, in poljedelec naj živi od obljub in lepih besed!

Kako redke so v Brdih kmečke podpore, naj dokažejo sledeči primeri: v Šmartnem je od skoraj sedemdesetih posestnikov, ki so vsi potrebni podpore, dobilo podporo le šest, v Gorenjem od štiridesetih le eden, v Gonjačem jo je dobilo sedem! Vsi drugi prosijo in trkajo na vsa mogoča vrata, a vse zastonj -- duri se ne odprejo in ušesa ostanejo gluha. Minoli četrtek je prišlo iz Kojščanske občine veliko število, menda čez 50 posestnikov na civilni komisarijat v Gorico protestirati zaradi zavlačevanja teh podpor, a niso opravili nič. Niti poslušati jih ni hotel nikdo. Ta slučaj nam je potisnil pero v roko, da spregovorimo odkrito besedo v tej zadevi. Tega večnega zavlačevanja mora biti enkrat konec. Zahtevamo, da goriški civilni komisarijat konečno vendar enkrat začne izvrševati svojo dolžnost!

Nekateri naši poročevalci so sicer mnenja, da je v Kojskem kriv v prvi vrsti gerent, da posestniki še niso dobili podpore. A mi poznamo mnogo občin, kjer so župani napravili svojo dolžnost, priglasili komisarijatu vse potrebne posestnike, podpore pa le od nikoder ni, oziroma če so dovoljene, se je to zgodilo le v primeroma zelo majhnem številu. Ako je kriv gerent, naj ga komisarijat pouči, kako se upravljajo občine. Nujno pa je potrebno, da tudi civilni komisarijat pospeši svoje delovanje. Mi ne znamo živeti samo od lepih obljub. Mislimo pa tudi, da so zakoni in naredbe za to, da se izpolnujejo, in sicer za vse enako.

Kam pa to vede?

Nobeden pač ne more starišem zabraniti ali vskratiti pravice, da bi ne smeli svojih otrok obvarovati pohujšanja in nemoralnosti, saj so vsi veliki vzgojitelji in pametni državniki spoznali, da nemoralnost spodjeda korenine družini, spodkopuje temelje državam, in zgodovina sama nas uči, da so opolzka pota nemoralnosti privedla mogočne države do propada.

Danes je vsa naša javnost kakor okužena. Ne skrita, ne več omejena, ampak javno se kaže pokvarjenost in nemoralnost, ki stremi za tem, da potegne za sabo zlasti mladino, da jo oslabi in pokvari, in s tem uniči vsako zdravo podlago družinskemu in družabnemu življenju.

Naše ljudstvo pri vseh svojih hibah, ki jih ima, pri vseh udarcih, ki jih je prejelo od vojne, in pri vseh žalostnih razmerah, v katerih je živelo po svetu za časa svojega begunstva, je vendar po večini ohranilo svoje zdravo jedro poštenosti in spodobnosti; in zato kar čudom in strahom gleda, kam vede tok sedanjega časa, ki tako brez sramu razkriva pred svetom svojo gnjilobo.

Stariši, varuhi svojih otrok, čuvarji družinske morale, kar zmajujejo z glavami nad pojavi sedanjega časa, tresejo se pred njih posledicami, ne razumejo in ne morejo razumeti, kako sme javnost spodbijati in pokončavati to, kar je njih dolžnost, da gojijo in branijo.

Kaj hočemo reči, kaj mislimo s tem? Je glas starišev, ki govori iz nas, je glas užaljene dostojnosti in spodobnosti, ki kliče v svet, kar tukaj pišemo in polagamo na srce odgovornim činiteljem, katerim je skrbeti za uravni blagor ljudstva.

Torej, kaj mislimo, kje je to pohujšanje? Oglejmo si pri tem vprašanju samo par točk.

Če se ustaviš pred kakim izložbenim oknom, tedaj imaš pred sabo razstavo polunagih in nagih žensk in prizore najbolj razpaljenih strasti, da ti kri udarja v lice, če si še količkaj sramežljiv, in se ti s studom napolnuje srce, če imaš le količkaj poštenosti v sebi. In v te podobe upira svoje oči mladina, in otroci gledajo tiste podobe, tiste razglednice.... Vsepovsod se je že razširila ta kuga, a ljudje k temu molčé ali vsaj ni skupnega odpora, ki bi zoper take podlosti povzdignil svoj glas! V imenu prostosti se dandanes trpi in dovoljuje to pohujšanje.

Če postojiš po mestih pred kako prodajalno časopisov in knjig, tedaj se zopet razgrne pred tabo cela vrsta nespodobnih slik, nagota se kaže v vseh oblikah in prizorih, naslovne slike na romanih ti že pričajo, kakšna gnojnica nemoralnosti se mora pretakati po tistih knjigah. Smrdelo bi, če bi tiste knjige zažgal, pa malokdo se nad tem spodtika; in kdor se nad tem pohujšuje, nima moči, da bi to odpravil. Nad takim berilom, nad takimi slikami se naslaja sedanji moderni svet, brez višjega poleta in ideala.

Lepak pri lepaku vidiš po mestih na zidovih, in vsi ti lepaki te vabijo v kinematografe in v gledišča. Velike, ogromne podobe ti kažejo eden ali drugi prizor iz igre, ki se ima uprizoriti. Takoj spoznaš, da se v igrah predstavlja nezvestoba, zapeljevanje, rafiniranost in kovarstvo modernega sveta, očitna razuzdanost, da pred nje povešajo sramu svoje glave starci in pa osebe, ki so prišle h predstavi ne sluteč, da je mogoče javno predstavljati take podlosti. Ta moderna gledišča so prave učilnice izprijevanja, prave visoke šole nespodobnosti.

To je samo nekaj točk in prizorov iz sedanjega modernega časa. A že to zadostuje, da vsak spozná kvarljivost takih pojavov in bolnih izrastkov današnje dobe. To je zlo, ki vede posameznike in družine in narod v pogubo. Proti temu se mora upreti vsak čut dostojnosti in vsak čut ljubezni do svojega ljudstva.

Zato pa v imenu dostojnosti in v imenu javne morale odločno protestiramo proti vsem nemoralnim pojavom sedanjega časa in jih obsojamo kot skrajno kvarne in nekulturne!

Česa nam je treba?

Leto je minulo, odkar je zadnji vihar svetovne vojne šel preko naše dežele. Ko so se pomikale skozi deželo razsule čete nekdanje avstrijske vojske, je ljudstvo s trepetom zasledovalo ta prehod; obenem so se pa v srcih porajale nade, da bo kmalu mogoče zopet delovati tako, kakor se je nekoč. Zopet bodo polja izorana, vinogradi obdelani in obnovljeni, sadovnjaki nadopolnjeni, setev in žetev bo vzklila in napolnila kmetove kašče in kleti kakor nekdaj. Leto je minulo, a kmetovalčeve nade so se izpolnile le v najmanjši meri. Zlasti tam, koder je gospodarila vojna in je v svoji jezi vse opustošila in uničila.

Ni čuda, pot obnovitve je dolga; predvsem pa potrebuje natančno začrtanega načrta in ogromne svote denarja. Zlasti kmetijska obnovitev se je bila že začela lepo razvijati, a je bila nenadoma ukinjena vsled znanih dogodkov. Kdaj se zopet prične smotreno delo, tega ni mogoče še vedeti. Eno je jasno, da kmetovalci iz lastnega ne zmorejo niti pravilne obnove zamljišča, kultur in živinoreje, da niti ne govorimo o obnovitvi stavb in zgradb, ki zahtevajo svote, katerih danes skoraj nihče nima na razpolago. Akcija države in dežele je v tem oziru potrebna; pravična akcija, ki ne dela razlike med državljani, ali govoré slovenski ali laški jezik. Doslej nismo v tem oziru vsaj Slovenci mogli spoznati kake posebne naklonjenosti javnih činiteljev. Vsake moderne

Pri vipavcu.

Danes vam hočem nekaj povedati o »tankih«, onih ogromnih, oklopnih vozeh, ki so sipali, premostivši najglobljе jarke in preskočivši najvišjo grobljo, z jekleno točo smrt in zmedo v sovražne vrste. Če že niso »tanki« odločili zmage, so jo na vsak način pospešili. Slava v tem oziru gre Angležem. Ker se pa prepira trinajst angleških častnikov in ker hoče biti vsak izmed njih edini in pravi izumitelj tega vojnega strašila, je poklicala »Komisija za iznajdbe« v London vse te častnike predse, da se prepriča sama na podlagi prič in dokazov, komu naj prisodi prvenstvo. V dolgih in burnih sejah ustrajajo vsi tekmeci pri svoji pravici in nobenega še ni ostrašilo nesrečno število 13. »Morning Post« poroča celo, da zmaga najbrže vseh trinajst tekmecev. Torej trinajst mož je izumilo »tank« istočasno, ne vedoč drug za drugega. Kaj pa, če živi med Angleži petičen rodoljub, ki postavi pravemu izumitelju lep in časten spomenik na lastne stroške, kakor hitro mu ga imenuje nepristranska komisija. Kaj poreče tar dolju b, ko mu imenuje mesto enega izumitelja celih trinajst. Stroški spomenika se mu nakrat potrinajsterijo, ker bo hotel biti vsak častnik izklesan iz enakega mramorja. Kako jih pa tudi postaviti? Vse v eno vrsto, po velikosti, po abecednem redu, po šaržah? Prvi in srednji bi igrala po tem redu večjo ulogo od drugih, kar mora seveda odpasti pri enakosti zaslug. Ne ostane drugega, kakor postaviti okroglo ploščo in uvrstiti vsakega posameznega izumitelja ob periferiji v enaki razdalji. Kako pa spraviti vseh teh trinajst mož, stoječih v krogu, na eno samo razglednico z obrazi proti gledalcu? Sedaj komaj vidimo, koliko še nerešenih problemov nam je zapustila svetovna vojna.

Svetovna vojna je precej izpraznila državne blagajne. Vprašanje, kako priti zopet do polnih blaganj, je za Nemce zelo važno. Posojilo je sicer staro in priznano sredstvo, a je izgubilo tekom časa vso svojo privlačno silo, ker se je le prevečkrat ponavljalo. Tudi Nemcem ne kaže drugega kakor posojilo. Da pa vrnejo posojilu nekdanjo privlačno silo, so si izmislili poseben način. Posojilo bo združeno z loterijo. Kdor zadene pravo številko, dobi od države povrnjenega toliko, kolikor je podpisal posojila. Vkljub temu bo pa lahko prejemal vsako leto obresti od kapitala, ki ga tako rekoč ni. Ako primerjamo kuro s kapitalom in jajca z obrestmi, lahko trdimo, da se bodo srečnemu dobitelju izvalila jajca brez kure. V resnici je s tem pridobilo v Nemčiji posojilo zopet svojo privlačno silo in že zdaj naskakujejo državljani vse mogoče banke in celo analfabeti se uče pisati, samo da pridejo potom podpisa prej do loterijskega listka.

Berolinski poročevalec »Graške Tagespost« piše svojemu listu, da se je lotila Berolinčanov čudna manija. Vsi kupujejo peči: železne, lončene, zidane, plinove, električne, petrolejske, dasi vedo, da ne dobe po zimi ne lesu, ne oglja, ne premoga, ne plina, ne elektrike, ne petroleja. A že zavest sama, imeti brezhibno peč, razširja gorkoto in gotovo je, da zmrzne prej oni, ki nima doma nobene peči, kakor pa oni, ki ima peč, če prav ni zakurjena. Ta lov na peči nas spominja epizode izza zime 1915./16. Petrolej se ni dobil pač pa se je dobil po skrivnih kotih in skoraj po lekarniških cenah -- benzol. Vsi smo ga kupovali, a ne žgali, ker smo se bali eksplozije. A že zavest sama, imeti doma gorivo, razširja svetlobo in gotovo je, da vidi manj oni, ki nima luči, kakor pa oni, ki ima luč, če prav ni prižgana. Naš prijatelj (sedaj se nahaja v Jugoslaviji, zato že lažje pišemo o tem) se je nekoč prišedši domov po policijski uri, zmotil in pil mesto tropinca -- benzol. Kaj napraviti? Požrl je takoj stenj, odstrigl ga na drugem koncu, postavil k ustom klobuček, prižgal stenj, pokril se s cilindrom, bral najmanj eno uro časopise in rešil na ta način tako dragoceno tekočino gotove pogube. Prijatelju želimo ob tej priliki: Naj mu sveti boljši petrolej tam, kjer je!

S prijateljem sva se srečala na ulici. »Poznaš li najbolj boljševiško mesto na svetu?« me je vprašal.

»Ne poznam ga! Sodeč pa po tvojem vprašanju, sklepam, da poznaš ti to mesto!«

»Ugibaj!«

»Poznam premalo zemljepisje, da bi znal imenovati vsa ruska mesta!«

»Ne trudi se torej! To mesto je Gorica!«

»Kaj se ti blede?«

»Svojo trditev lahko vtemeljim!«

»Vtemelji jo!« sem konečno zahteval.

»Goriški magistrat je odstavil v eni sami seji kar tri kralje naenkrat, prekrstivši ulico treh kraljev v Viale 24 Maggio.«

Prijatelj je izginil za voglom, še predno je mogla stopiti moja desnica v neposredni stik z njegovim levim licem. Od tedaj se me ogiblje! Že ve zakaj!

države pravo pa je, da podpré do skrajnosti kmečki stan, ker je od tega odvisno ne samo vprašanje lastne prehrane, marveč v nemalimeri tudi davčna sposobnost. Dobro stoječ kmetovalec je tudi dober davkoplačevalec, dokler se pa goriškemu kmetovalcu ne nudijo prilike, da se dokoplje do prejšnjega blagostanja do prejšnje rodovitnosti njegovih zemljišč in do prejšnje donosnosti njegovega gospodarstva, bo gledé davčne zmožnosti negativen.

Goriško deželo so šteli nasproti drugim deželam nekdanje avstrijske države za manj donosno. To pa radi tega, ker se je gledé rodovitnosti vporabljal enoten ključ razsojevanja. Kdor pa je pazno premotril talne razmere, raznolikost površinske zgradbe, geologične tvorbe, razmere vodovja, obenem pa tudi menjajoče se klimatične posebnosti, je spoznal, da nudi ta v zračni črti 100 km dolga deželica gledé rodovitnosti veliko več, nego bi se smelo pričakovati. Povprečno je na celotni vspeh neugodno vplivala kraška tvorba Krasa in Banjška planota, kjer je pomanjkanje talne vode in rodne zemlje zelo neugodno vplivalo na rodovitnost zemlje. Tudi furlanska nižina s svojim diluvialnim dnom ni bila gledé rodovitnosti ravno med prvimi. Zato pa je slovela g o r s k a kotlina in Vipavska, kjer je posebno cvetelo pridelovanje zelenjadi, krompirja, turšice, predvsem pa trte. Po zgradbi svojih tal, v katerih prevladuje lapor, so prispevala Brda izredno s svojim vinogradništvom. V gorah pa, kjer nudi višina in členovitost svetá le malo zemlje, pripravne za obdelovanje, je prevladala živinoreja z znatnim mlekarstvom in sirarstvom, ki je dobilo svoje posebno lice v starodavnih mlekarskih in sirarskih zadrugah, v planšarstvu, urejenem po starodavnih pravicah.

Oblika tal je utisnila našemu kmečkemu gospodarstvu po goriški deželi to raznovrstnost, ne danes ne včeraj, ampak že v davi prošlosti. Iz sto in stoletne izkušnje so se učili naši pradedi, kako jim je postopati, da dobé iz te svoje ljubljene zemlje največji donos, največji dobiček. Te svoje izkušnje so podedovali od roda do roda. Kolikor bolj je ljudstvo napredovalo v svoji gospodarski izobrazbi, tem bogatejše so bile te izkušnje, tem večja je bila donosnost kmečkih gospodarstev. Nemalo je v tem oziru pomagalo ravno to dejstvo, da je bilo na Goriškem prav malo veleposestev, nasprotno je bilo zelo veliko srednjega in malega posestva. In to je naravno, da srednji in mali posestnik tembolj skrbno obdeluje svoje zemljišče, ker je nanje navezan, da dobi iz njega toliko, kolikor potrebuje za prehrano lastne družine, za plačevanje stroškov in davkov, nekaj tudi za varčevanje v svrho pomnožite gospodarstva, za starost in bolezen. On svojo zemljo tudi vzljubi, ker je ž njo vedno v stiku.

Vojna je prekinila napredovanje kmečkih gospodarstev na Goriškem, ponekod ukinila sploh pogoje za donosno gspodarstvo. Kdor bi pa mislil, da zamore vpeljati nove načine gospodarstva, nove kulture, se moti. Narava sama, gorotvorba in vodne razmere so povzročile, da se je kmetijstvo na Goriškem udejstvovalo tako in ne drugače. Govoriti se more o obnovi kultur, ne pa o prenovi. Pač pa je mogoče pri obnovi ustvariti pogoje za vspešno gospodarjenje, za pomnožitev donosnosti.

Zato pa je potreben kmetijski poduk. To so prejšnje oblasti spoznale in so poduk podpirale. Zlasti dežela je v tem oziru veliko storila. Kmetijska šola v Gorici in potovalni kmetijski tečaji so nemalo pripomogli, da so se v zadnjih letih naši kmetje oprijeli poleg znanja iz lastnih skušenj tudi gospodarsko-umstvenega napredka. Sadovi poglobitve gospodarskega znanja so se kazali v stalno rastoči donosnosti kmečkih gospodarstev. Nujno potrebno je ravno v sedanjih prilikah, da ta poduk ne izostane. Kaznovalo bi se z nazadovanjem gospodarstev, a tudi z nazadovanjem davčne zmožnosti kmečkega stanu.

Zato željno pričakujemo tudi obnovitve kmetijskega poduka, zopetne otvoritve slovenske kmetijske šole v Gorici, potovalnih kmetijskih tečajev, zopetne nastavitve kmetijskih potovalnih učiteljev. Kar neverjetna -- ker neskladna z državnimi interesi -- se nam zdi vest, da nameravajo oblasti ves ta strokovno podučni organizem kratkomalo odpraviti, vsaj za slovenski del dežele. Seveda zamore imeti tak poduk le tedaj tudi dejanske uspehe, če je podan od strokovnih moči, ki obvladujejo jezik ljudstva in ki poznajo tudi krajevne razmere. Skušnja nas je v tem oziru mnogo naučila.

Reško vprašanje.

Predsednik Wilson je bil vedno mnenja, da se mora rešiti jadransko vprašanje v neposrednem dogovoru med Italijo in Jugoslovani. Do tega dosedaj še ni prišlo in tako se je smatral predsednik Zedinjenih držav poklican, da reši to vprašanje na ta način, da je prisodil Trst z zaledjem Italiji, a Reko z železnico Šempeter-Reka in z vzhodno Istro Jugoslaviji. Meja naj bi tekla zapadno od črte Idrija-Postojna-Trnovo-Bistrica in sledila bi toku reke Raše (Arse) do morja. S tem bi bilo odcepljenih od sedanjega zasedenega ozemlja 150.000 Jugoslovanov in 5000 Italjanov. To ozemlje je Wilson hotel v začetku brez drugega prisoditi Jugoslaviji, pozneje je bil mnenja, naj se ustanovi iz tega ozemlja samostojno državico pod varstvom zveze narodov.

Ko je prišel Tittoni namesto Sonnina v Pariz, je bilo vse prepričano, da se bo dalo to vprašanje rešiti na kak način in na podlagi gospodarskih in kolonijalnih koncesij Italiji. Tittoni je obračal, a D'Annunzio je obrnil. Zasedel je Reko, vzbudil s tem veliko nevoljo posebno v Ameriki, izjavil je, da se ne umakne, dokler ne prizna pariška konferenca Reke Italiji in niso pomagala dosedaj ne prigovarjanja ne grožnje.

Položaj Tittonila je bil vsled tega težaven, posebno še radi dejstva, da je bilo vse javno mnenje v Italiji na strani D'Annunzia, ki je zahtevalo brezpogojno priznavanje D'Annunzijevega čina od strani vlade. Ako bi vlada ugodila tej zahtevi in anektirala Reko, bi se gotovo zgodilo, da zapré Amerika možniček in dovoz živil v Italijo, kar bi imelo nepregledne posledice za to državo. To nevarnost so tudi takoj uvideli trezno misleči krogi in poslanska zbornica je dala v tem težavnem položaju zaupnico vladi, naj ta uredi to vprašanje tako, kot se ji zdi primerno in potrebno. Tittoni je nato odpotoval v Pariz z novim načrtom: državica Reka z zaledjem naj bo samostojna, kontrolo te države naj se poveri Zvezi narodov, a ta naj podeli mandat vladanja te države -- Italiji. Mestu Reki naj se še posebej garantirajo nacijonalne pravice.

Sicer se pa o Tittonijevem načrtu, ki kroži v svetovnem časopisju v raznih verzijah, ne vé nič natančnejšega. Ta načrt je bil seveda ugoden za Italijo in ga je bil navsezadnje vesel tudi D'Annunzio.

Tittoni je obračal, a Wilson je obrnil: Amerika ni sprejela tega načrta.

Ves svet je sedaj osupljen in čaka nestrpno, kako se bo rešilo reško vprašanje; hotelo se ga je rešiti z morjem črnila, ali ga bo reševala bližnja prihodnjost s potoki krvi? Francoska je v tem vprašanju na strani Italije, čeravno stoji večina uglednega francoskega časopisja na jugoslovanskem stališču; Anglija se drži rezervirano in se sedaj noče zameriti Italiji s kakim nasvetom ali ugovorom, ali ta država je vsekakor na strani Amerike.

Medtem se D'Annunzio kaže absolutnega gospodarja na Reki. Uvedel je vojno stanje, razpisal je volitve, zapodil iz mesta vse njemu neprijazne elemente in ko je dospel nedavno od tega bivši reški poslanec Zanella iz Rima na Reko, ga je poklical k sebi in ga vprašal, kaj je pravzaprav delal v Rimu in čemu je imel pogovore z Nittijem in Tittonijem. Zanella mu je odkrito povedal, da se ne strinja z njegovim činom, ker noče gospodarsko propast svojega mesta, ki se reši le s tem, da se ga proglasi neodvisnim. D'Annunzio ga je dal na ta ugovor takoj aretirati. To usodo sta v zadnjem času delila tudi dva angleška časnikarja in bo morda nastal iz tega diplomatičen konflikt, a kaj briga D'Annunzia vsa evropejska diplomacija.

Govori se, da snuje D'Annunzio sedaj nove načrte. Morda bodo ti načrti razbistrili položaj, če se ponesrečijo. Na vsak način mora bližnja prihodnjost rešiti to tako zamotano reško vprašanje.

Nekaj statistike.

Pri ljudskem štetju leta 1910 se je v goriško-gradiščanski deželi uradno ugotovilo to-le število prebivalcev:

	vseh prebivalcev	Slovencev	Italijanov
V Gorici (v mestu)	29.201	10 868	14.812
	(od teh 2000	„regnicolov"	op. ured.)
v sodnem okraju:			
Gorica (okolica)	44.533	41.430	2 734
Kanal	14.015	13.940	22
Ajdovščina	14.727	14 691	9
Bovec	5.573	5 528	8
Kobarid	9.072	9.064	—
Cerkno	8.132	8.132	—
Tolmin	15.293	15 168	21
Komen	14.371	14.042	250
Sežana	15.707	15.524	93
Kormin	18.227	4.354	13.538
Gradiška	13.094	302	12.725
Červinjan	28.142	48	27.079
Tržič	19.716	1.645	17.928
Skupaj	249.603	154.736	89.219

Torej znaša v celi goriški deželi — vštevši Furlanijo — slovenska večina 65.517 prebivalcev. V Trstu in v okolici so našteli skupno vseh prebivalcev 190.913, od teh 59.319 Slovanov in 118.959 Italijanov; italijanska večina znaša zatorej 59.640.

V Istri pa je bilo l. 1910

	vseh prebivalcev	Slovanov	Italijanov
v Rovinju (v mestu)	11.308	120	10.859
v sodnih okrajih:			
Koper	44.387	25.492	18 744
Buzet	20 341	19.445	874
Piran	22.924	4.215	18.388
Čres	8.016	5.714	2 296
Lošinj	12.434	4.380	7.588
Labinj	17.638	14 305	2.396
Pazin	30.605	28.907	1.636
Buje	21.750	2.007	19 728
Motovun	21.480	10 442	11.004
Poreč	17 158	6 547	10.344
Vodnjan	17 912	11.167	6.620
Pulj	61.600	19.967	30.902
Rovinj (okraj)	6 433	3.078	3.343
Krk	21.136	19.562	1.544
Podgrad	16.618	16.595	7
Volosko-Opatija	34.745	31.275	946
Skupaj	386.463	223.218	147.217

V Istri prekašajo Slovani Italijane za 76.000. Te podatke smo povzeli po „Annuario statistico" itd. 1914. str. 28.

V celem Primorju (Gorško, Trst, Istra) je 457.273 Slovanov (kot maternij jezik) in 355 585 Italijanov. A v Julijski Benečiji spada o še popolnoma slovenska politična okraja Postojna in Logatec, tako da lahko rečemo da je v Julijski Benečiji **še enkrat toliko Slovanov kakor Italijanov.** — Beneških Slovencev in drugih Slovanov v Italiji je uradna statistika iz l. 1914 naštela 56 944.

Lord Curzon.

Angleška je bila vedno dežela zanimivih nasprotstev in je ostala taka do današnjega dne. Ko so v sredi preteklega stoletja poskusili valovi kontiventalne revolucije doseči angleško obal, so se ti razbili ob sivih skalah Anglije, kajti angleški državniki so takoj spoznali nevarnost in so jo ustavili pravočasno z umestnimi reformami državnega življenja.

Zopet je ostala Angleška po veliki vojni in po velikanski napetosti vseh sil zmagovalka in zopet se zdi, kot bi pretila groznejša nevarnost kot sploh kedaj ogromnemu kraljestvu. Evropskemu kontinentu se je zdelo verjetno, da bo boljševizem tudi na Angleškem razdražil ljudem živce in da bo revolucijonarno gibanje zadobilo tal. Vse to se je izkazalo le kot pobožna želja gotovih krogov. Najlepši dokaz temu je dejstvo, da se je na najvažnejši angleški urad postavilo konservativnega državnika. Ostala kratkovidna Evropa, ki presoja angleške politične razmere z lastnega vidika, pa še vedno čaka in čaka na revolucijo v angleškem svetovnem kraljestvu. Posebno Indija in Irska sta se smatrale za rakve Anglije; ali žebiji so ostali žebiji, rakev je prazna in Anglija je mogočnejša kot sploh kdaj. Skrajna levica tvori le majhen odstotek javnega mnenja, le Labourparty, to je stranka dela ima veliko prihodnjost na Angleškem. Ta stranka delavstva ima vedno več odličnih mož v parlamentu in igra vedno večjo vlogo pri inteligenci in vladi. Zanimivo nasprotje v angleški politiki sedanje dobe je pa dejstvo, da je istočasno s povzdigom vpliva delavske stranke imenovan angleškim ministrom zunanjih zadev eden izmed najponosnejših aristokratov, Lord Curzon. Na eni strani tehtnice angleške usode je poosebljen časti lakomen imperijalizem, na drugi pa najvažnejša ideja socijalne demokracije: prosta trgovina.

Imenovanje Lorda Curzona je največje važnosti za celi svet. Medtem ko je sedaj ostala Evropa v največjih skrbeh za lastno ekzistenco, se Angleška peča zopet s svetovno politiko. Ko je bila Anglija med vojno v jako nevarnem položaju, si je izbrala pet najboljših mož, ki naj bi čuvali narod pred nesrečo. Z največjo pazljivostjo je svet štirih mož zasledoval vojne dogodke na Francoskem, na onem malem koščeku zemlje, kjer se je odločevala osoda celega sveta. Vse življenske sile, vso žilavost, vse soke industrije, trgovine in surovin iz celega ogromnega angleškega imperija je svet štirih mož vrgel in žrtvoval na francoskih bojnih poljih. A peti je na daljnem Vzhodu pazil, da se ne pripeti britanski državi nobena nesreča. In ta peti je bil Lord Curzon.

Življenska ideja Curzona je bila Indija, jedina njegova misel: tekmovalka Rusija. Kot diplomat je prepotoval centralno Azijo, celo Indijo, Perzijo, Pamir, preživel je delj časa v Sijamu, Koreji, spoznal je vse meje ruskega carsva in tipal in vohunil ob njih. Pošiljal je na vseh koncih in krajih oborožene ekspedicije v notranjost Rusije, da bi zavohal, kje bi se dala raniti Rusija. Knjige bi se lahko spisale o njegovem tedanjem delovanju.

Domovina mu je bila hvaležna, imenovala ga je že pred vojno za podkralja v Indiji. To imenovanje je tedaj razburilo vse ruske kroge, smatralo se je kot vojna napoved. Vsak je bil mnenja, da bo začel briti čez Himalajo v ruske stepe oster veter.

Prišla je vojna. Sedaj leži Rusija na tleh, poteptana in ponižana. Vedno in vnovič, sedaj v spremenieni obliki, je Rusija za Anglijo velik političen nasprotnik.

Radi tega je Anglija postavila na čelo zunanjega ministrstva najboljšega poznavalca vzhodne Azije. Angleška politika prihodnjosti bo politika velikih kontinentov.

Svetovna politika se bo morala v prihodnjosti razviti po geografično-gospodarskih načelih. Ali vlada car v Rusiji ali zapovedujejo v tej ogromni državi razni sovjeti, to ne bo igralo nobene vloge. Vsaka državna oblika je minljiva, dinastije se strmoglavijo, državniki umrjejo, ali gorovja, reke, pašniki, podnebje, **to ostane.** In ljudje, ki prebivajo vsepovsod, so tvorbe zemlje, a ne podložniki enega kralja, ali predsednika, ampak one zemlje, kjer bivajo.

Rusija je uničena, car je umorjen, ali ona velikanska Rusija z ogromno Sibirijo ostane to, kar je bila. Ostanejo tudi surovine te Rusije in **kdor bo te imel, bo imel polovico sveta. Amerikanski kontinent od severnega do južnega tečaja na eni strani, evropejsko-azijski kontinent na drugi strani, to je prihodnjost.** Vsak drugi državni organizem se bo moral tema dvema priklopiti.

Vojna nam je dala nauke, ki so nepozabni. Surovine, prometna sredstva in prometne žile so prava opirališča vsake države. Moč Anglije je raztresena po vseh petih delih sveta. Ta decentralizacija je preživela strahovito vojno; zasluga gre predvsem mogočni nacijonalni ideji, ki je vse vezala, vse Britance od Avstralije do Kanade. Ali bo ta država ohranila svojo moč tudi v dobi miru, to je bilo najvažnejše vprašanje za angleške državnike. Silna Anglija rabi za življenje velik kontinent. Angleži so prvi razumeli bistvo vojne in so že na delu. Radi tega so imenovali Lorda Curzona za britanskega ministra zunanjih zadev.

Pred letom dnij.

Bilo je v avgustu lanskega leta, ko je začela umirati stara habsburška monarhija. V dunajskem ministrskem predsedstvu se je snovalo z mrzlično naglico načrt, da se še tekom jeseni ustvari »novo Avstrijo«: Dalmacija in Bosna naj se združite s Hrvatsko, Slovenci naj dobé avtonomijo, lastno ravnateljstvo državnih žeieznic v Ljubljani, Primorje naj dobi še posebno avtonomijo s prosto luko -- Trstom, Galicija naj se združi s poljskim kraljestvom in Češka naj se razdeli po narodnosti v dva samostojna dela.

A bilo je že prepozno. Nič več ni moglo ustaviti razpada starega habsburškega cesarstva, vojna je začela kazati na nevsmiljen način svoje posledice. Koncem septembra je ležala premagana Bulgarija na tleh, Turki so doživeli hude poraze v Palestini, turška armada je začela razpadati, na Hrvaškem in v Srbiji so izbruhnili nemiri, na italjanski fronti je razsajala malarija, glad in pomanjkanje oblek in perila. Na nemško-francoski fronti je bil vrhu vsega položaj vedno težavnejši.

Dne 17. oktobra je izdal cesar svoj znani manifest na narode, v katerem je obljubil vsem avstrijskim narodom svobodo. Za ta manifest se že ni brigal nobeden več. Že 21. oktobra so se združili vsi nemški državni poslanci v narodno skupščino, kjer so sklenili ustanovitev samostojne nemškoavstrijske države. Sicer je obstojala še skupna avstrijska vlada z ministrskim predsednikom Lammaschem, a ta že ni imela drugega naloga več, kot da staro Avstrijo likvidira in izroči upravo narodnim državam. Iz stare Avstrije so se osnovale jugoslovanska, čeho-slovaška, nemškoavstrijska, združena poljska in mažarska država.

Hrvatski sabor je v javni seji 29. oktobra 1918 odpovedal nagodbo z Ogrsko in priznal jugoslovansko Narodno Veće v Zagrebu za legitimno oblast. Predsednikom Narodnega Veća je bil proglašen dr. Korošec; posebni hrvatski vladi je načeloval ban Mihalović, združeni Sloveniji pa dr. Josip Pogačnik.

Armada je prešla v roke Narodnega Veća. Avstrijsko vojno ministrstvo je 31. oktobra brzojavno izročilo celo vojno mornarico in vse trdnjave Narodnemu Veću.

Dne 4. novembra l. l. ob 3. pop. so prenehale sovražnosti na fronti, katero so Italjani po kratkem boju razbili. Že 30. oktobra je povabljena italjanska torpedovka »Audace« zasedla Trst. 6. novembra so se pripeljali iz Trsta na 16 avtomobilih italjanski častniki v Gorico. Med dvemi vrstami bivše avstro-ogrske armade, ki se je izmučena valila skozi Gorico, so se ti avtomobili ustavili pred sedežem italjanske provizorične vlade, kjer jih je deputacija sprejela. Drugi dan so italjanski vojaki zasedli mesto.

Vojaški guverner Petiti di Roreto je v Trstu prevzel vlado in proglasil svojo oblast črez Gorico in črez celo goriško deželo, naš strelski polk je čez nekaj dni zapustil Gorico, in potem, potem vam je vse znano.

Politični pregled.

V Jugoslaviji se ministrski predsednik Davidović, ki razpolaga le z neznatno večino v parlamentu, pogaja s črnogorskimi poslanci glede njihovega vstopa v kabinet. Vlada bo najbrže že tekom prihodnjega tedna dokončala svoja pogajanja za izpopolnitev ministrstva. V kabinet bo najbrže vstopil še eden Črnogorec. Izprememba v kabinetu se izvrši, kadar se odsotni ministri povrnejo v Belgrad.

Na **Francoskem** je volilni boj v polnem teku. Volitve se bodo vršile v znamenju protiboljševizma. V socijalistični stranki je namreč prevladala boljševistična struja in imamo zaznamovati v francoski socijalni demokraciji isti pojav kakor v Italiji. Kot je »Avanti« sedaj v boljševiških rokah, tako je prešla tudi »Humanité« v to strujo, na listah oficijelnih socijalističnih kandidatov stojé imena le pripadnikov tega programa. Volilni boj bo hud.

»Velikih« kandidatov tudi ne manjka. Pred vsem slavni Clemenceau, glasoviti Briand, Dandet, Terry in vrsta znamenitih generalov iz sedanje vojne. Prevladovala bo v bodočem francoskem parlamentu nacijonalistična struja.

Na **Angleškem** je pričela jesenska parlamentarna sezona. Parlament, javno mnenje in večina časopisja se huduje na vlado, da zapravlja veliko preveč. Največja svetinja Angležev je Budget -- državni proračun. No in budget izkazuje za prihodnje leto 12 miljard funtov šterlingov deficita, to pomenja po sedanji valuti 500 miljard lir! Pri Angležih se zrcali vsa politika v številkah in številke jim delajo sedaj velike skrbi.

Nemčiji preti od strani zaveznikov velika nevarnost. Angleška, Francija, Italija, Španska in Belgija bodo sklenile v kratkem gospodarsko pogodbo, ki bo določala medsebojne najnižje colninske tarife in ki bo Nemčiji preprečila prost in neposreden nakup surovin v teh državah in njih kolonijah. Gre se predvsem za nadziranje nemške industrije bombaža, kavčuka in kovin. Nemčija dela na vse kriplje, da bi odvrnila to nevarnost in se ji je dosedaj posrečilo, prepričati vsaj Ameriko, naj ne vstopi v to zvezo. Francoska hoče na vsak način uničiti razne panoge brezkonkurenčne nemške industrije.

V **Rusiji** se vršijo na vseh frontah boji proti boljševikom. Svetovno časopisje piše o izidu teh bojev tako, da človek res ne ve, kako stoji pravzaprav cela stvar. Gotovo je, da raste boljševiška moč v centralni Rusiji in da stoji vse ljudstvo za njimi. Boje boljševizma proti Kolčaku, Denikinu, Judeniču, Angležem itd. je smatrati pred vsem kot boje boljševistične Rusije proti **tujcem** in je radi tega odpor tako silen, da ne pomagajo nič angloamerikanski topovi s pravimi, ne s papirnatimi in ne z zlatimi granatami. Vrhovni boljševistični sovjet je izdal na ljudstvo 24. p. m. sledeč manifest: »Na vseh frontah srečujemo Angleže. Naši nasprotniki streljajo z angleškimi topovi na Vas. Ujetniki nosijo angleške uniforme. Angleška mornarica strelja na Vašo obal. Rusi! Napnite vse sile, da premagate tega najpodlejšega sovražnika.«

Škofje v Belgradu. V Belgradu se mude zagrebški nadškof dr. Bauer, ljubljanski škof Jeglič in unijatski škof Naradi. Kakor meni »Politika«, se posvetujejo škofje o predavanju verouka na srednjih šolah in o akciji za zaščito cerkvenega imetja in za pravilno reševanje agrarnega vprašanja.

Zbližanje med Vatikanom in Kvirinalom? »Vossische Zeitung« javlja iz Lugana: Italjanski kralj je sprejel kardinala Macchija, nadškofa iz Pize, v enourni avdijenci. Politični krogi pripisujejo temu dejstvu veliko pomembnost, ker kaže, da se dela na zbližanje med Vatikanom in Kvirinalom.

Prijave za vojne odškodnine.

V drugi številki svojega lista smo objavili, da bo njegov urednik občinstvu na razpolago za razne potrebne informacije. Vspeh te objave je ta, da se vsak dan kar gnete v našem urendištvu poduka potrebnih rojakov, tako, da urednik ne more niti vstreči vsem popraševalcem. Zlasti mnogo ljudi hoče pojasnila glede vojnih škod. Ljudstvo namreč ni sposobno samo napraviti vse potrebne priglase, ki so pretežki, da bi jih mogel napraviti, kdor ni posebno spreten v takih stvareh. Dela o priglasih za vojno odškodnino je preveč, da bi moglo naše uredništvo vse opraviti. Morali bi imeti za vse to ogromno pisarno, z velikim številom uradnikov. Radi tega moramo sodelovanje pri prijavah za vojno odškodnino odkloniti; pač pa smo cenjenim rojakom na razpolago s svetom v drugih zadevah. Skušnje, ki smo jih dobili v tem kratkem času, pa nam dokazujejo, da je neobhodno potrebno, čimprej namestiti javne organe, ki bodo ljudstvu dajali gledé vojnih odškodnin potrebna pojasnila. Sicer bo ljudstvo v največji zadregi, kako opraviti vse potrebne prijave in druge formalnosti! Komisar za autonomne zadeve je imel baje hvalevreden namen, ustanoviti v vsakem okraju poseben urad, ki bi šel ljudem na roko v zadevah vojne odškodnine. Kako daleč je dozorel ta načrt, nam ni znano. Vsekakor pa je nujno in neobhodno potrebno, da se taki uradi ustanove čimprej. Prav gotovo je tudi potreba, ustanoviti več takih uradov po deželi, ker dela z vojnimi odškodninami bo toliko, da bi ga en sam urad v Gorici ne zmogel. Priporočamo torej g. komisarju za avtonomne zadeve, da svoj načrt čimprej izvrši.

Dopisi.

Iz Lokve pri Divači. Tudi pri nas smo se oklenili »Goriške Straže«, edinega slovenskega tednika na zasedenem ozemlju. Že sedaj dobivamo 45 iztisov! To število se bo še znatno povečalo; to je tudi potrebno, ko smo odrezani od Ljubljane, svojega duševnega središča. Tudi ni upanja, da pridemo kaj kmalu do Mohorjevih knjig, ki smo jih tako radi prebirali! Do 150 nas je bilo Mohorjanov v Lokvi. A sedaj tako žalostno: smo brez knjige. Možje in fantje so že zavedni, toda kaj bo z mladino? Nevarno je, da ji opeša narodna zavest, ako ne bo čitala. Zato je prav, da se je oglasilo kej prvi dan toliko naročnikov na »Goriško Stražo«: Vi gospodje v Gorici pa skrbite, da bo tudi zanaprej list poljudno pisan ter da se bo mogel prikupiti bralcem.

O gerenstvu v Kojskem nam prihajajo vedno nove pritožbe, tako proti njegovemu postopanju z občinarji, kakor tudi proti načinu, kako opravlja občinske posle. V občini vlada velika nevolja proti njemu, vse je razburjeno in zahteva, da se ga nadomesti z drugim, ki bo imel več sposobnosti za upravo tako velike občine, kakor jo ima on. Za danes se nočemo spuščati v podrobnosti, apeliramo pa na višjo oblast, da konečno vendar napravi red.

Iz Nabrežine. U b o j. V nedeljo proti polnoči so se v Nabrežini stepli italijanski vojaki in domačini. Ne ve se, kaj je bilo krivo. Žrtev tega pretepa je bil domači mesar Srečko Kosmina, ki je ostal na mestu mrtev. Dobil je več ran s »štiletom«. Govori se, da so ga vojaki, ki so tudi že na varnem, in italijanski civilisti z njimi. To je v naši okolici že 4. slučaj. Naše iskreno sožalje družinam Kosmina in Radovič!

Iz Opatjega Sela. Pretekli četrtek se je pri nas pripetila nezgoda, katere povod je bila kakor navadno -- granata. Municije leži na Krasu raztresene in v kupih še na stotine in stotine vagonov in ni ga človeka, ki bi se pobrigal, da bi se ta skladišča municij odstranila ali pa vsaj na licu mesta uničevala. --- Pretekli ste že dve leti od poloma pri Kobaridu in razstrelivo je še vedno na starem mestu.

Ni čuda, da se dogajajo dan za dnevom nesreče po celi deželi, katerih žrtve so navadno otroci, igrajoči se s smrtjo.

Devetletna hčerka našega župana g.a Marušiča se je igrala z vaškimi otroci na paši. Deca zagleda 15-centimetersko granato in hajd! kamenje v njo. Mali deček jo hoče nato zavaliti v strelski jarek in granata se je začela valiti. Tik pred jarkom hoče Marušičeva hčerka skočiti čez njega, ali nesreča je hotela, da je pala v jarek istočasno z granato in poleg nje. Strašen pok in nesrečni otrok se je boril v bolečinah v mlaki krvi. Granatni drobci so ji prebili nogo nad kolenom. Ako ne bo komplikacij, se lahko govori o sreči v nesreči.

Težko preizkušenemu županu želimo, da mu otrok kmalu okreva.

Domače vesti.

Na državni gimnaziji v Idriji so se otvorili prvi trije razredi. V prvem razedu je vpisanih 18 učencev, v drugem le dva in v tretjem šest, skupaj torej 26. Slovenska gimnazija v Gorici je imela leta 1915 v petih razredih 478 učencev.

H gornjim številkam ni treba posebnega komentarja. Saj vsakdo ve, da v Idrijo je šlo le par naših dijakov, ker tam ni stanovanj, ker je Idrija za vse premajhna, ker je za tukajšne ljudi tam vse predrago, ko bi kedaj bivali skupaj s svojimi lepo po ceni doma, itd. Srednje šole spadajo v narodno kulturno središče tja, kjer so že bile. Pa boste potem videli, koliko učencev se bo prigłasilo. In tudi to pride še. O tem niti ne dvomimo.

Strokovne šole. Slišimo, da je po deželi več strokovnih šol, ki še niso zopet pričele s podukom. Pozivamo torej vse merodajne činitelje po deželi, da se pobrinejo za otvoritev teh šol. Potrebna je prošnja na generalni civilni komisarijat v Trstu, da dovoli otvoritev šole, oziroma, ako je šola dotirana iz državnih sredstev, da šolo otvori. Tudi županstva so poklicana, da vložijo prizive. Sporoči naj se nam vsak slučaj, kjer šola še ni otvorjena, kakor tudi naj se nam pošlje prepis vsake prošnje, ki se vloži! Omenjamo, da je politični komisar za Goriški okraj že dobil nalog, da otvori vse strokovne šole v okraju.

Našim županstvom! Pri deželnem uradu v Gorici se je ustanovil poseben oddelek, ki posluje v stari deželni hiši na stolnem trgu št. 8, in ki je našim županom in občinskim tajnikom na razpolago za pojasnila in poduk v zadevah vojne odškodnine. Žalibog pa je zanimanje med našimi župani in občinskimi tajniki zelo majhno! Naši občinski uradi bi lahko opravili vse delo gledé prijav za vojno odškodnino za vse svoje občinarje, ako bi bili podučeni, kako se te stvari napravijo. Potreba je nujna! Zato pozivljamo vsa županstva po deželi, da si pri omenjenem uradu poskrbé vsa potrebna pojasnila in da potem pridno prično z delom! Ljudstvo si samo ne zna pomagati in Vaša dolžnost je, da mu greste na roko!

»Narodni« praznik v Gorici. Dan 4. novembra je ital. vlada proglasila za »narodni« praznik. Ta dan se je namreč lani sklenilo premirje med itljansko in bivšo avstro-ogrsko armado. V Gorici so v ljudskem vrtu na mestu, kjer je prej stal vodomet, odkrili spomenik, ki ga je mesto Rim darovalo Gorici. Spomenik predstavlja volkuljo, ki doji Romula in Rema, kakor to pripoveduje stara povest, da je volkulja zredila ustanovnika rimskega mesta. Spomenik je natančen posnetek onega, ki stoji v Rimu na Kapitolu. Razun tega je bila velika vojaška parada na Travniku. Navdušenja pa med Goričani ni veliko.

Nočni napadi se vršijo še vedno. Sedaj so lopovi že tako drzni, da so okradli dve ženi kar na Kornu, torej v sredini mesta. V stranskih in temnih ulicah so pa napadi na »dnevnem« redu. Sicer hodijo v zadnjem času vojaške patrulje s karabinirji po mestu, ali zdi se, da vsaj za sedaj tudi to ne pomaga.

Zloraba lova. Generalni civilni komisarijat nam poroča: Ker se v zadnjem času zlorablja lov, opozarja generalni civilni komisarijat za Julijsko Benečijo, da ima pravico do lova v gotovem okolišu le oni, ki je lastnik ali najemnik reserviranega lova oziroma oni, ki je bil od lastnika ali najemnika pooblaščen.

Vandalizem. Naše brastko glasilo za Istro »Pučki Prijatelj« je bilo gotovim istrskim krogom trn v očeh. V nedeljo zjutraj se je uprizoril od strani nekaterih pazinskih agitatorjev oni grdi napad, ki bo kulturnemu narodu v večno sramoto. Gruča razgrajačev je ta dan udrla v prostore tiskarne, kjer se tiska »Pučki Prijatelj«, razbila je tam vse, kar se je sploh dalo uničiti, prizanesla ni tudi uredniškim prostorom, pometala je vse knjige, spise in vse premičnine skozi okno in kar se je moglo zažgati, se je upepelilo na trgu pred tiskarno. Oblasti preiskujejo sedaj, kdo so bili pravzaprav krivci.

Napad. »Maresciallo karabinirjev iz Solkana je šel pred dnevi iz Ločnika skozi Podgoro domov. Predno je prišel do soškega mostu, se je zakadilo v njega pet mož, bajé arditov in so ga ti tako premikastili, da bo mož ležal še delj časa v bolnišnici.

Koledar za prestopno leto 1920 bo kmalu dotiskan. Poverjeniki na deželi naj podvizajo z nabiranjem naročnikov ter naj prej ko prej naznanijo »Narodni Tiskarni« v Gorici, število knjig, katero bodo potrebovali. Trud jim bo založništvo povrnilo. Koledar bo stal L 2.60.

Sprememba posestva. Veleposestvo pri »Bizjaku« v Rakovcu pri Podmelcu, ki je bilo last Ivana Lapanje, je kupil Jakob Starc, trgovec v Gorici.

Obnova Gorice. Posnemamo iz lista »Volontà«, glasila italjanskih bojevnikov: »Bil sem pred kratkim v Gorici. Postaji ste še v žalostnem stanju, čeravno smo zasedli Gorico že pred letom dnij. Ko se

pride v mesto, nudi pogled le malo spremembe. Jako mnogo razvalin, popravljena je le kaka streha, a druzega nič.

Veselo pleše pred očmi vojaška zeleno-siva barva: vsepovsod. Razlogi so jednostavni: v mestu se je vgnezdilo nič manj kot 139 vojaških poveljstev, na drobno in na debelo. Velik del prebivalstva je brez strehe, a to nič ne dé. Vojaški uradi so vse zasedli, povsod. Ako bi vsaj delovali!

Kaj še! Omenil sem že, popravilo se je le streheʃ a z mrzlično naglico se je zidalo vse stavbe v vojaške namene. Na Glavnem trgu je stala prej stara avstrijska kosarna brez vsake arhitektonične vrednosti. No, in prišli so Italjani in popravili takoj kosarno tako dobro, da je sedaj enaka -- prejšnji; zdi se, kot bi bila jetnišnica, a ne vojašnica. A to nič ne pomeni, stene so lepo prebarvali in sedaj stoji v velikanskih črkah napisano: **»Kosarna Zmage«.**

Vojaške oblasti uporabljajo vedno isti izgovor: »Ne moremo narediti ničesar; Gorica mora biti šele anektirana od strani Italije; mi smo tu čete, ki so le zasedle te kraje.« Tako piše »Volontà«.

V Splitu so se vršile velike slavnosti za proslavo osvobojenja. Priredili so slovesen sprevod, v cerkvi so peli »Te deum«, nato se je vršilo javno manifestacijsko zborovanje, kjer se je z velikim navdušenjem in enoglasno sprejelo važne resolucije. Občina in mestni odbor sta izdala proglase na narod. Zvečer so igrali v gledališču člani kraljevega gledališča v Belgradu.

Drobne vesti.

Proces s krivci svetovne vojne. Zastopniki zavezniških držav so naprosili rumunsko vlado, naj bi jim izdala tajne listine o pogajanjih pokojnega kralja Karola z Nemčijo in Avstrijo, listine, ki se tičejo srbskega konflikta. Dokumenti bodo predloženi zavezniškemu sodnemu dvoru, da bodo mogli biti sojeni nemški in avstrijski krivci svetovne vojne.

Kdaj bi bil vendar enkrat res mir? »Matin« piše o mirovnih pogajanjih, da se bo pravi konečni mir težko podpisal pred marcem ali aprilom prihodnjega leta. Pa se ne bo, in se ne more, kakor sedaj deluje mirovna konferenca, če sploh še eksistira. Op. ured.) Turški in ruski problem nista prišla niti še v poštev. Za mirovno pogodbo s Turčijo niso gotovi niti prvi načrti, ker zavezniške vlasti si dosedaj še niso na jasnem, kaj bi in kaj bo s Turčijo. Kje so potem še druga vprašanja, jadransko, italsko-jugoslovansko itd. Bež' te, no!

Valuta v Jugslaviji. Finančni odbor je razpravljal o ureditvi valute. V splošnem prevladuje mnenje, da se imajo kolekovati s posebnimi znamkami, najkasneje do meseca decembra t. l. pa zamenjati v dinarje. Dočim so nekateri mnenja, naj se en državni dinar zamenja za sve kroni, mislijo drugi, da bi bilo najbolje ako se pritegnejo s stopnjevalnim obdačenjem bogataši k rešitvi tega vprašanja. V odsek za izmenjavo valute so bili voljeni ministri: Veljković, Drašković in socijalist Korač.

Na lesenem križu. V neki mali vasi v Alzaciji je ležal težko bolan častitljiv mož. Bilo je nekaj dni pred podpisom premirja. Z velikim hrepenenjem je ta mož čakal dné, kdaj bodo mimo njegovega okna korakale francoske čete, okrašene s cvetjem, ko pridejo kakor osvoboditelji njegovega kraja. Toda bolezen mu ni prizanesla, in ker so se pogovori med vojskujočimi strankami zategnili, ga je smrt pobrala predno so prišli francoski vojaki. Kadar so dva dni potem v resnici korakali francoski vojaki z velikim slavjem mimo okna one tihe hiše, niso jih mogle več videti prej hrepeneče, zdaj mrtve oči onega bolnika. Toda tisti večer ste mogli videti na vaškem pokopališču malega osemletnega dečka, sina pokojnika, kako je s kredo zapisal na črno pobarvan križ besede: »Tata, prišli so!«

60 miljonov lir za obnovo. Komisija za ugotovitev vojnih škod, ki ima svoj sedež v Rimu, je določila, naj se v zadevi cenitve vojnih škod postopa v zasedenem ozemlju na isti način, kot v kraljestvu. -- Ministrski svet je dal iz državnih sredstev za sedaj kot prvi obrok 60 miljonov lir za gospodarsko obnovo Julijske Benečije in Južne Tirolske.

Poljsko posojilo v Ameriki. Poljski finančni minister Bilinski je dosegel, da posodi neki amerikanski finančni konsorcij poljski državi 250 miljonov dolarjev. To posojilo bo Poljska morala izplačati v 20 letih.

Listnica uprave. Da ne bo zmešnjav prosimo cenj. naročnike, naj **ne pošiljajo** denarja in naročil **za »Koledar« na naš list,** ampak naj se obrnejo tozadevno **na poverjenika za Koledar** v lastnem kraju.

Rodoljub s Proseka je daroval za »Gor. Stražo« 20 Lir. Iskrena hvala! Živeli posnemalci!

A. A. Miekuž, Bovec. Računa Vam nismo poslali in v prihodnje opustimo -- po Vaši želji -- pošiljatev.

Na razne prošnje: Ponavljamo, da položnic nimamo.

Šeber Maks, Postojna. Poslali smo Vam od 1--5 št. lista po deset izvodov. Pošiljatev smo prejeli iz Postojne (dd 3. 11. 1919) nazaj z opombo: Se ne sprejme. Ovoj na razpolago!

Golob Alojzija, Solkan. Ker nimamo od Vas nobenega obvestila, smo danes odpošiljatev ustavili.

Tedenski koledar.

November.

9. nedelja, 22. pobink., Božidar;
10. ponedeljek, Andrej Avelinski;
11. torek, Martin, Mena;
12. sreda, Martin, Kunibert;
13. četrtek, Stanislav Kostka, Didak;
14. petek, Serapijon, Klementin;
15. sobota, Leopold, Jedert.

Izdaja konsorcij „Goriške Straže".
Odgovorni urednik: Josip Vimpolšek.
Tiska „Narodna Tiskarna" v Gorici.

Zdravnik
dr. Bačar Just
se je vrnil
GORICA, Viale XXIV Maggio 9 (prej Via Tre Re)

Klavir in solo-petje poučuje v prostih urah bivši slušatelj oz. absolvent dunajskega konservatorija oz. glasbene šole R. Kaiser na Dunaju, Rihard Orel t. č. nadučitelj v Štandrežu, stanujoč v **Gorici ul. Carlo Porta 5.**

Pristna istrska vina -: bela in črna se :- dobivajo na debelo
pri posestniku in trgovcu
G. Ritossa, Karojba pri Montoni (Istra).

TRGOVINA Z JESTVINAMI
STANKO RUSTJA
Gorica — Piazza Grande
priporoča sl. občinstvu svojo bogato zalogo.

Okrajna bolniška blagajna
V GORICI

Štev. 22|R|1919.

Razpis natečaja.

Pri tukajšnji okrajni bolniški blagajni je odprt natečaj za sledeča mesta:

1) dveh oglednikov, katerih eden oskrbnik poslopja — sedeža blagajne;

2) oglednika — glavarja;

3) uradnika za oddelek blagajne.

Pojasnila in pogoji pokritja imenovanih mest se izdajajo pri Ravnateljstvu blagajne, kateri se predložijo tozadevne prošnje do 20. novemara 1919.

Za načelstvo okrajne bolniške blagajne
v Gorici, dne 5. novembra 1919.
Predsednik:
G. Povodnich, l. r.

Miha Kozman, Gorica
27 Via Rastello 27
Bogata zaloga kmetijskih, lesnih — kakor tudi zaloga hišnih in kuhinjskih potrebščin. Velika izbera krogelj za balincanje, — steklenih izdelkov in ilnatih posod. —

Fotograf A. JERKIČ
TRST, ul. ROMA 24,
GORICA, Corso VERDI 36
na dvorišču

Šolske zvezke in vse druge šolske potrebščine prodaja na drobno in na debelo
Knjigarna Kat. Tisk. Društva v Gorici.
Enako prodaja razne leposlovne knjige, razglednice, črnila, podobe, križe, večno molitev, Pečjakov Solski molitvenik :: :: ::
Montova hiša

I. DRUFOVKA
Gorica, Via Giosuè Carducci 3
(začasno Jos. Baudaž).
Zaloga usnja, boksa, ševro, nadplatov in vseh drugih čevljarskih — — potrebščin. — —
Obenem priporočam č. duhovščini, ter g. trgovcem svojo bogato zalogo voščenih sveč, prižigalnikov, kadila, itd.

TRGOVINA Z JESTVINAMI
Josip Kutin
se priporoča sl. občinstvu
GORICA - Via Carducci št. 11 - GORICA

Andrej Golja
Gorica — Piazza Grande 22
Predajalna stekla, potrebščin za kuhinjo. Velika zaloga rešet, škafov, kadij in raznovrstne suhe robe.

Anton Breščak
velika trgovina s pohištvom vseh vrst
Gorica, Via Carducci 14

Zaloga šip, porcelanastega in steklenega blaga okvirjev za podobe in zrcala
Anton Koren,
Gorica, Via Carducci 4

Gostilna P. Kamenšček
se priporoča sl. občinstvu
PIAZZA CORNO ŠT. 7

PETER GRUDEN
Gorica - Piazza Grande 6 - Gorica
Priporoča svojo zalogo najboljših vin in mešanega blaga. Postrežba točna in solidna. Po okolici tudi na dom.

:ŠOLSKE PISANKE:
SE DOBIJO V TOVARNI
:: **ANTONA PERTOT** ::
V GORICI, CORSO VERDI ŠT. 37 in VIA MUNICIPIO ŠT. 4.